

Біліченко Тетяна Михайлівна,
доктор філософії, викладач фахових освітніх компонентів
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ПЕДАГОГІЧНОГО ЦИКЛУ

Системоутворюючим фактором сучасної професійної освіти стає професійний розвиток суб'єктів навчання з урахуванням їхнього попереднього досвіду, особистісних особливостей, специфіки навчального матеріалу та конкретного навчально-просторового середовища. Відомо, що формування особистості професіонала не зводиться лише до розвитку її оперативної сфери у вигляді накопичення знань, умінь та навичок, але передбачає формування складних психічних систем регуляції її професійної поведінки та діяльності, зміни її самосвідомості.

Змістовно система формування особистості професіонала складається на основі вимог, джерелами яких є:

- зміст і умови професійної діяльності, що засвоюється;
- зміст і умови, у яких здійснюється професіоналізація;
- соціально-професійні норми, установки, цінності конкретної професійної спільноти.

Професійне становлення та розвиток особистості мають на меті «забезпечення достатньо надійної поведінки індивіда у конкретних і типових життєвих та професійних умовах, що визначає формування стійких рис особистості, характерних, зокрема, для майбутнього виду діяльності». Кожна професійна діяльність потребує від фахівця певного набору особистісних якостей та здібностей, в структурі яких окремі якості під впливом специфіки діяльності починають виступати як професійно значущі.

З позицій психологічної концепції професійного становлення людини процес професійного розвитку студентів розглядається як поетапне вирішення комплексу навчально-професійних завдань різного рівня складності та наближеності до реальних умов майбутньої професійної діяльності [1, с. 278].

Найважливішою умовою освоєння діяльності є її прийняття студентом, що здійснюється, передусім, за лінією трансформації мотивів, оскільки саме мотив є констатуючою ознакою тієї чи іншої діяльності. Тому однією з детермінант діяльності майбутнього професіонала є мотивація.

Зроблено багато спроб виділити напрямки вивчення мотивації: її досліджують у зв'язку з класифікацією різних мотивів за групами; ефективністю навчальної діяльності та необхідністю її активізації; відкриттям професійних мотивів у межах досліджень професійної спрямованості тощо.

Відомо, що релевантним діяльності навчання є навчальні (пізнавальні) мотиви, тоді як практична діяльність мотивується професійними. Отже, проблема «природного» переходу від навчальної діяльності студента до професійної діяльності фахівця перетворюється у проблему трансформації навчальних мотивів у професійні.

Найбільший вплив на формування значущої для професійного становлення студентів мотивації має характер організації та управління пізнавальною діяльністю студентів, зокрема, під час вивчення дисциплін педагогічного циклу.

Багато дослідників звертають увагу на те, що під час опанування професією відбувається розвиток та трансформація мотиваційної структури суб'єкта діяльності. Цей розвиток протікає у двох напрямках: по-перше, відбувається трансформація провідних мотивів особистості в мотиви трудової діяльності, по-друге, спостерігається динаміка мотивів професійної діяльності, що виражається:

- у появі нових і трансформації деяких старих мотивів;
- у зміні абсолютної та відносної значущості окремих мотивів;
- у зміні структури мотивів [2].

Під час професіоналізації потреби особистості знаходять свій об'єкт діяльності, у результаті чого відбувається формування структури професійних мотивів. Серед них умовно виділяють 4 основні групи:

1) мотиви власної праці, що відображають орієнтацію суб'єкта на загальну зайнятість, на сам процес праці, на результативну діяльність без врахування специфіки професії;

2) мотиви соціальної значущості праці, люди з перевагою професійних мотивів цього типу націлені на постійне опанування нових вмінь, знань, високо оцінюють загальну користь і значущість праці;

3) мотиви самоствердження в праці, спрямовані на повне самовираження, якість і високий рівень досягнень;

4) мотиви професійної майстерності, які полягають у прагненні бути кращим у професійній діяльності, як для себе, так і для оточуючих.

Варто зауважити, що розвиток мотивації є необхідною умовою успішної професійної діяльності майбутнього фахівця. Мотиваційні механізми забезпечують вибірковість у роботі пізнавальних процесів і пов'язані зі специфікою підготовки фахівця певного профілю.

Професійні мотиви, порівняно з пізнавальними, більш інтенсивно впливають на ефективність навчальної діяльності студентів. У такій позиції також можна побачити протиставлення пізнавальних і професійних мотивів, з різницею у тому, що підкреслюється позитивна роль професійних мотивів у впливі на ефективність навчання. На думку А. Маркової, домінуюча роль професійних мотивів символізує перебудову всієї мотиваційної сфери студента, її розвиток.

Отже, залишається відкритою проблема виявлення механізмів динамічної взаємодії навчально-пізнавальних та професійних мотивів у процесі навчання, їх взаємної трансформації у процесі переходу від

навчальної діяльності студента до професійної діяльності спеціаліста на момент закінчення здобуття освіти.

Список використаної літератури

1. Музика О.О. Мотивація творчої активності у становленні технічно обдарованої особистості. *Українська еліта та її роль у державотворенні: Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України*. Київ, 2000. Вип.1. С. 276-280.

2. Малінка О.О. Психологічні проблеми мотивації навчально-професійної діяльності студентів у сучасних умовах URL: www.psyh.kiev.ua (дата звернення: 25.03.2024).